Leena Rusi,
Kehittämisjohtaja, Sininauhasäätiö
Väitöskirjatutkija, sosiaalipolitiikka,
Tampereen yliopisto
10.5.2024

Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle asiassa: KAA 3/2023 vp Valvottu käyttötila huumeita käyttäville

Lausunto kansalaisaloitteeseen: Valvottu käyttötila huumeita käyttäville

Aloitteen päiväys: 8.2.2022

Aloitteen muoto: ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä

Kansalaisaloitteessa KAA 3/2023 ehdotetaan käynnistettäväksi lainvalmistelu, joka mahdollistaa huumausaineiden käyttäjille suunnattujen käyttötilojen kokeiluluonteisen käyttöönoton. Ehdotus kuuluu pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimialueelle. Ehdotus tukee Valtioneuvoston huumausainepoliittista periaatepäätöstä, jonka tavoitteena on lisätä huumausaineiden käyttäjille suunnattujen matalan kynnyksen palvelujen saavutettavuutta. Aloitteessa vedotaan useisiin kansainvälisiin ja valtakunnallisiin tutkimuksiin, jotka tukevat valvotuista käyttötiloista saatuja inhimillisiä ja ympäristöön kohdistuvia hyötyjä.

Yhtenä perusteluna valvotuille käyttötiloille esitetään huumeista aiheutuneita yliannostuskuolemia, jotka ovat lisääntyneet 2000-luvulla. Vuonna 2022 huumausaineisiin kuoli Suomessa 250 henkilöä, joista nuorten, alle 25-vuotiaiden osuus oli 10 %. Osuus on suuri verrattuna muuhun Eurooppaan, jossa huumeisiin kuolleiden keski-ikä on kymmenen vuotta korkeampi (EMCDDA 2022).

Ratkaisuna yliannostuskuolemien ja muiden huumeidenkäytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi esitetään turvallisemman

huumeidenkäytön sekä ohjauksen ja neuvonnan mahdollistavia huumeidenkäyttötiloja.

Huumeiden käyttötilat ovat valvottuja tiloja, joissa on mahdollista käyttää huumausaineita puhtaissa ja valvotuissa olosuhteissa. Käyttötilat täydentävät muita huumehaittoja vähentäviä toimintoja, eivätkä pois sulje esimerkiksi kuntouttavia päihdepalveluita. Käyttötilat saattavat päin vastoin toimia ensi askeleena päihdekuntoutukseen hakeutumisessa. Toiminnalla on myönteisiä vaikutuksia paitsi huumeita käyttävien henkilöiden terveyteen ja hyvinvointiin, niin käyttötilojen avulla voidaan tutkitusti vaikuttaa myös yleiseen turvallisuuteen ja järjestykseen sekä julkisten tilojen siisteyteen. Käyttötilojen ei ole esimerkiksi Kööpenhaminassa havaittu lisäävän huumeidenkäyttöä tai rikollisuutta lähiympäristössä vaan päinvastoin Tanskan poliisin mukaan järjestyshäiriöt alueella ovat käyttöhuoneen perustamisen myötä vähentyneet.

Helsingin kaupungin teettämässä selvityksessä puollettiin huumeidenkäyttötilojen kokeiluluonteista käyttöönottoa. Kaupunki esitti valtioneuvostolle tekemässään lainsäädäntöaloitteessa erillislain säätämistä, jotta käyttötiloja voitaisiin pilotoida Helsingin alueella. Valtakunnansyyttäjänvirasto on 5.12.2018 antamassaan lausunnossa todennut, että käyttötilan kokeilu edellyttää toiminnan oikeuttavan lain säätämistä esimerkiksi määräaikaisena pilottilakina.

Leena Rusi,
Kehittämisjohtaja, Sininauhasäätiö
Väitöskirjatutkija, sosiaalipolitiikka,
Tampereen yliopisto
10.5.2024

Asiantuntijalausunto

Sininauhasäätiö tuottaa palveluja yhteiskunnan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleville henkilöille. Heitä ovat esimerkiksi asunnottomat, päihteitä aktiivisesti käyttävät ihmiset.

Sininauhasäätiö puoltaa valvottujen käyttötilojen kokeiluluonteista käyttöönottoa, koska käyttötilat ovat useissa maissa osoittautuneet toimivaksi tavaksi vähentää huumeidenkäytöstä aiheutuvia haittoja. Sininauhasäätiön suonensisäisiä huumeita käyttävien asiakkaiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella myös asiakkaat puoltavat käyttötilojen kokeilua huumeidenkäytöstä aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Keskusteluissa on tuotu esiin toive turvallisesta käyttöympäristöstä, jossa työskentelee ammattitaitoinen, koulutettu ja asiakaslähtöinen henkilökunta. Turvallisen käyttötilan lisäksi toiveina on esitetty mahdollisuus ainetestaukseen (osassa käyttötiloja lisäpalveluna), palveluohjaus ja neuvonta sekä mahdollinen saattaminen päihdehoitoihin ja muihin palveluihin. Käyttötilan sijainti hyvien kulkuyhteyksien varrella sekä toimiva yhteistyö naapuruston ja muiden viranomaisten kanssa koetaan asiakkaiden näkökulmissa tärkeinä asioina.

Sininauhasäätiön näkemyksen mukaan käyttötilojen avulla tavoitetaan hyvin niitäkin huumeidenkäyttäjiä, jotka ovat kokonaan yhteiskunnan palvelujen ulkopuolella (kuten osa asunnottomista) tai jotka muuten ovat vaikeasti tavoitettavissa ja ohjattavissa esimerkiksi päihde-, terveys-, tai sosiaalipalveluihin. Käyttötiloilla on Sininauhasäätiön näkemyksen mukaan lisäksi positiivisia vaikutuksia ympäristöön ja yleiseen turvallisuuteen, koska niiden avulla voidaan vähentää huumeidenkäyttöä julkisissa tiloissa, kuten rautatieasemilla,

Leena Rusi,
Kehittämisjohtaja, Sininauhasäätiö
Väitöskirjatutkija, sosiaalipolitiikka,
Tampereen yliopisto
10.5.2024

kauppakeskuksissa, kirjastoissa, puistoissa, päiväkeskuksissa ja julkisissa käymälöissä.